

13.11.2006

Itä-Suomen sosiaalityön päivät, Konstikas kiehtova sosiaalityö

alaryhmä: Kulttuuria sosiaalialalle

Tapaamisia taiteen ja sosiaalityön rajapinnoilla – ammatillinen identiteetti murroksessa

Päivi Känkänen; Stakes

Sellaiselle tietämiselle, osaamiselle ja ymmärtämiselle, jossa uusia näkökulmia ja ratkaisuja etsitään taiteen keinoin, on selvästi tarvetta myös sosiaalityössä. Taide- ja kulttuurilähtöiset työmenetelmät voivat olla avuksi tiedon ja ymmärryksen syventämisessä sosiaalityössä, jossa joudutaan toistuvasti työskentelemään tiedon katvealueilla. Taide- ja kulttuurielämyksistä löytyy toiminnallisia väyliä kokemusten ja kommunikaation syventämiseen, niin tiedon kuin tunteidenkin katvealueilla. Sosiaalityössä taide voi saada "virallista tietoa" täydentävän ja syventävän merkityksen.

Taide ja taiteen kaltaiset menetelmät soveltuvat monien tutkimus- ja kehittämishankkeiden innovatiivisiksi moottoreiksi, kun palvelujen tuottamisen tapoja kehitetään ja arvioidaan uudelleen. Raken-teita vaivaa usein luutuneisuus, jolloin uutta on vaikea ottaa vastaan. Käsitykset toistemme työta-voista, osaamisesta ja osaamisen yhdistelemisestä kaipaavat näkyväksi tekemistä. Sektorikohtaisten tonttirajojen uudelleen tarkastelu vaatii kaikilta osapuolilta ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta. Kantaviksi rakennetut verkostot eri yhteistyökumppaneiden kanssa kurovat umpeen sektoreiden välisiä kuiluja; monisektoriaalinen toiminta merkitsee yhteistyömuotoja mm. sosiaali- terveys- ope-tus- ja kulttuuritoimen ammattilaisten kesken.

Uusia työmenetelmiä kehitellään usein lyhytkestoisissa projekteissa ja käytäntöön juurruttaminen jää liian vähälle huomiolle. Pitkäjänteiseen kehitystyöhön tarvitaan eri hallinnonalojen välisiä so-pimuksia, resurssointia ja koulutusta. Tarvitaan myös asenne- ja ajattelutapojen muutoksia, sillä uusista avauksista seuraa aina myös kyseenalaistamista, paikka on lunastettava. Perinteisesti toisis-taan etäällä olevien ammattilaisten työpareissa, esimerkiksi taiteilijan ja sosiaalityöntekijän yhteis-työssä 'monisektoriaalisuus' voi muuttua eläväksi käytännöksi, joka uudistaa kaikkien osapuolten työtapoja. Kokemukset eri toimijoiden kohtaamisista taiteen ja sosiaalityön yhteismaastoissa henki-vät aitoa kiinnostusta yhdessä tekemisestä, oivaltamisesta ja kokemisesta. Toisaalta kokemuksista välittyvät myös uusien työskentelytapojen moninaiset haasteet, jossain määrin liikutaan kuitenkin epävarmuuden ja tietämättömyyden tilassa.

Yhteisöryhmien kanssa erilaisissa prosesseissa ja hankkeissa toimiva taiteilija joutuu väistämättä pohtimaan omaa ammatillista identiteettiään eri ammattialojen leikkauspinnassa. Taiteellisen toi-minnan avaava luonne ja uudet tulokkaat ammatillisen sektorin sisällä voivat herättää pelkoa ja hämmennystä. Miten taiteilija löytää ja lunastaa paikkansa eri alojen ammattilaisten keskellä? Toi-saalta on kuitenkin havaittu, että käytännön työssä raja-aidat näyttävät ylittyvän selvästi helpommin kuin hallinnon ja rahoituksen alueella.

Taiteilijat hakevat paikkaansa eri alojen ammattilaisten keskellä ja sosiaali- ja terveysalan ammatti-laiset hakevat kehitysaskelia taiteen suuntaan. Taidetta voidaan hyödyntää työelämässä monipuoli-sesti innostaen työntekijöitä luovuuteen, kokemuksellisuuteen ja erilaisiin kommunikointitapoihin. Tutkimusten mukaan kulttuurilla on todettu olevan monia myönteisiä terveysvaikutuksia ihmisten hyvinvointiin. Taide työelämän apukeinona herättää kuitenkin pohdintoja taiteen välineellisyydestä. Missä menee raja ”perustyötä näennäisesti raikastavan taidepläjäyksen” ja hyvää tekevän, yksilölle aidosti elämyksiä tuottavan taiteen välillä?

Taide hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa -ohjelmahankkeen suunnittelu käynnistyi syksyllä 2005 Nykyaiteen museo Kiasman aloitteesta. Sen käynnistämisen taustalla oli keskustelu suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan sisällöllisen uusiutumisen välttämättömyydestä. *Taide hyvinvointiyhteiskunnan uudistamisessa* -ohjelmahanke sisällyttää tähän keskusteluun luovan talouden lisäksi myös sosiaali- ja terveystalouden sekä kulttuurin kysymykset.

Ohjelmahanke kartoittaa taiteen ja kulttuurin mahdollisuuksia arjen hyvinvoinnin edistäjinä – rohkeuteen, iloon ja kriittisyyteen kannustajina. Nopeasti muuttuva yhteiskunta kohdistaa arkeen monia paineita. Taide voi avata väyliä niiden käsittelemiselle: kannustaa toisin näkemiseen. Ohjelmahankkeen tavoitteena on rakentaa uudenlaista hyvinvointipolitiikkaa, jonka tärkeinä ja arkisina osina ovat myös taide ja kulttuuri. Siinä taiteen ja hyvinvointivaltion liitto merkitsee myös siirtymistä pois taiteen poikkeuksellisuudesta kohti arkipäiväisiä hetkiä ja jokaisen ihmisen oikeutta omaan luovuuteensa.

Hankkeessa taide ja kulttuuri nähdään merkittävänä ja aktiivisena yhteiskunnallisena toimijana. Taidelaitosten yleisötyön haasteisiin ja taiteilijan ammattikuvan muutoksiin vastaaminen sekä pitkäjänteinen kulttuurityö sosiaali- ja terveysalalla edellyttävät eri alojen asiantuntijuuden tuomista yhteen. Siksi ohjelmatyön lähtökohtana on luoda entistäkin selvempiä yhteyksiä esimerkiksi opetusministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön toimialojen välillä ja saattaa nyt erillään oleva osaaminen samaan toimintaympäristöön.

Ohjelmahanke lanseerattiin Nykyaiteen museo Kiasmassa toukokuussa 2006 järjestetyssä seminaarissa. Ohjelmatyö etenee pienten askelten hyvinvointipolitiikkana. Se sisältää asiantuntijayhteistyötä, koulutusta ja ohjelmasuunnittelua sekä käytännön kokeiluja ja projekteja.

Ohjelmatyössä ovat Kiasman lisäksi mukana muun muassa Stakes, Teatterikorkeakoulu, Taideteollisen korkeakoulun taidekasvatuksen osasto, Kuvataideakatemia, Helsingin kaupungin kulttuuriasiankeskuksen Kaupunkikulttuuriyksikkö, Terveystta kulttuurista -verkosto ja työministeriö.

Lisätietoja ohjelmahankkeesta:

Vastaava museolehtori Riikka Haapalainen, 09 – 17336 514, riikka.haapalainen@kiasma.fi

Projektisihteeri Marjaana Pöllänen, 09 – 17336 667, marjaana.pollanen@kiasma.fi